هرکس مرا در خواب ببیند، در بیداری نیز مرا خواهد دید - یا گویا مرا در بیداری دیده است؛ - شیطان نمی تواند خودش را شبیهِ من کند.

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «مَنْ رَآنِي فِي الْمنَامِ فَسَيَرَانِي في الْيَقَظَةِ - أوْ كأَنَّمَا رآنِي في اليَقَظَةِ - لا يَتَمثَّلُ الشَّيْطانُ بِي»: «هرکس مرا در خواب ببیند، در بیداری نیز مرا خواهد دید - یا گویا مرا در بیداری دیده است؛ - شیطان نمی تواند خودش را شبیهِ من کند».
[صحیح است] [به روایت مسلم - متفق علیه]

علما در بیان معنای این حدیث اختلاف کرده اند که ذیلا به دیدگاه هریک می پردازیم؛ 1- مخاطب این حدیث کسانی است که در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم بوده اند. یعنی هرکس در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم ایشان را در خواب می دید و هجرت نکرده بود، الله متعال به وی توفیق هجرت و دیدار رسول الله صلی الله علیه وسلام را می داد تا با چشم سر و در بیداری ایشان را ببیند. 2- منظور این است کسی که رسول الله صلی الله علیه وسلم را در خواب و عالم روح دیده است، واقعا رسول الله صلی الله علیه وسلم بوده است و رویای وی راست و درست بوده، به شرطی که رسول الله صلی الله علیه وسلم را به صفت معروف ایشان دیده باشد. 3- کسی که چنین خوابی دیده، در بیداری و در آخرت ایشان را می بیند. و این دیدار در آخرت، دیداری خاص و از نزدیک بوده و شامل شفاعت ایشان می گردد. اینکه فرمود: «أوْ كأَنَّمَا رآنِي في اليَقَظَةِ» روایت مسلم است که با شک و تردید آن را روایت کرده است که آیا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده که: «فَسَيَرَانِي في الْيَقَظَةِ»: «مرا در بیداری خواهد دید». یا اینکه فرموده است: «فَكأَنَّمَا رآنِي في اليَقَظَةِ»: «گویا مرا در بیداری دیده است». و این بدان معناست که: هرکس رسول الله صلی الله علیه وسلم را در خواب و با صفات ظاهری ایشان ببیند، گویا ایشان را در بیداری دیده است. چنانکه در صحیحین آمده که فرمودند: «مَنْ رَآنِي فِي المَنَامِ فَقَدْ رَآنِي»: «هرکس مرا در خواب ببیند، واقعا خودم را دیده است». همچنین در روایتی در صحیحین آمده که فرمودند: «مَنْ رَآنِي فِي المَنَامِ فَقَدْ رَأَى الْحَقَّ»: «هرکس مرا در خواب ببیند، خواب درستی دیده است». اما اینکه فرمود: «لا يَتَمثَّلُ الشَّيْطانُ بِي» در لفظ دیگری چنین آمده است: «مَنْ رَآنِي فِي النَّوْمِ فَقَدْ رَآنِي، إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِلشَّيْطَانِ أَنْ يَتَمَثَّلَ فِي صُورَتِي»: «هرکس مرا در خواب ببیند، واقعا خود مرا دیده است، شیطان نمی تواند در شکل و شمایل من خود را بنمایاند». یعنی: برای شیطان این امکان وجود ندارد خود را به هیئت واقعی رسول الله صلی الله علیه وسلم درآورد؛ هرچند شیطان می آید و می گوید: من رسول الله هستم و در هیئتی می آید که هیئت و شمایل رسول الله صلی الله علیه وسلم نیست؛ که در این صورت مشخص می شود رسول الله صلی الله علیه وسلم نیست؛ بنابراین اگر کسی شخصی را در خواب دید و احساس کرد که رسول الله صلی الله علیه وسلم بوده است، باید دقت کند ویژگی های کسی که در خواب دیده، با صفات و ویژگی های رسول الله صلی الله علیه وسلم مطابقت دارد یا نه؟ اگر مطابقت داشت، واقعا ایشان را در خواب دیده است و اگر مطابقت نداشته باشد، کسی که در خواب دیده، رسول الله صلی الله علیه وسلم نبوده است. بلکه اوهامی از جانب شیطان در نفس انسان بوده که آن شخص رسول الله صلی الله علیه وسلم بوده است حال آنکه ایشان نبوده است. امام احمد و ترمذی در شمایل از یزید فارسی روایت کرده اند که می گوید: رسول الله صلی الله علیه وسلم را در خواب دیدم؛ به ابن عباس گفتم: من رسول الله را در خواب دیدم؛ ابن عباس گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم می فرمود: «إِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَتَشَبَّهَ بِي، فَمَنْ رَآنِي فِي النَّوْمِ، فَقَدْ رَآنِي»: «شیطان نمی تواند خود را شبیه من کند، پس هرکس مرا در خواب دید، واقعا مرا دیده است». آیا می توانی صفات کسی را که در خواب دیدی بیان کنی؟ گفتم: بله؛ زمانی که به توصیف پرداخت، ابن عباس گفت: اگر او را در بیداری می دیدی نمی توانستی بیش از این او را توصیف کنی». یعنی اگر رسول الله صلی الله علیه وسلم را در بیداری می دیدی، باز هم نمی توانستی او را بیش از آنچه وصف کردی، توصیف کنی. و این بدان معناست که وی واقعا رسول الله صلی الله علیه وسلم را در خواب دیده بود.